

Nr 106.

Ankom till riksdagens kansli den 22 april 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t (punkt 52, sid. 112—116 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1938) föreslagit riksdagen att till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 56,600 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *G. A. Björkman m. fl.* väckt motion (I: 144), vari hemställts, att anslagsposten till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken måtte bestämmas till 25,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att till det i nyssnämnda motion omnämnda anslagsändamålet anvisas 15,000 kronor mot för innevarande budgetår 9,000 kronor, vidare att anslagsmedlen till fornlämningars vård och undersökning höjas med 8,600 kronor och att till anordnande av takskydd för Vadstena klosterkyrkas yttre stödpelare anvisas 12,000 kronor. Den föreslagna anslagshöjningen uppgår sålunda till sammanlagt 26,600 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas rörande det förstnämnda anslagsändamålet, att *akademien* till belysande av medelsbehovet framlagt ett program jämte kostnadsberäkning för de iståndsättnings- och konserveringsåtgärder, som ur vårdnadssynpunkt skulle behöva vidtagas under budgetåren 1938/43. Dessa åtgärder beräknades betinga en kostnad av 94,720 kronor för vart och ett av nämnda budgetår.

Av de i programmet angivna byggnadsminnesmärkena hade Roma klostrets kyrkoruin på Gotland och Stegeborgs slottsruin i Östergötland nu kommit i sådant raseringstillstånd, att snabba åtgärder vore absolut nödvändiga. I Roma ruin, som stode under domänstyrelsens förvaltning, hade ett farligt förvittringsskede inträtt, i det att murverket sammanhållande fogmaterial så gott som fullständigt förstörts, varför under våren 1937 smärre ras inträffat. Nya ras kunde när som helst förväntas. I den mån tillgängliga anslag medgivit hade omedelbara försvarsåtgärder vidtagits. Kostnaderna för effektivt motverkande av det fortskridande förfallet kunde beräknas till 15,000 kronor. Beträffande Stegeborgs slottsruin, som för närvarande befunne sig i enskild ägo, hade riksantikvarieämbetet vid två olika tillfällen till socialdepartementet överlämnat förslag och kostnadsberäkningar för genomförande av en slutgiltig konservering. Kostnadsberäkningen i fråga slutade på ett belopp av 45,600 kronor. Det hade emellertid icke ur arbetslöshetssynpunkt ansetts lämpligt att taga ruinen under arbete. Det syntes även akademien rimligt, att det slutgiltiga konserveringsarbetet anstode till en kommande lågkonjunktur, men vissa åtgärder vore dock av så brådskande beskaffenhet på grund av faran för omfattande ras, att ett genomförande av desamma icke kunde uppskjutas längre än till sommaren 1938. Dessa åtgärder beräknades draga en kostnad av 20,000 kronor.

Den av motionärerna äskade ytterligare höjningen av anslagsposten till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken har till ändamål att möjliggöra ett utförande av restaureringsarbetet å Stegeborgs slottsruin i största möjliga utsträckning i enlighet med akademiens program.

Därest anslagsposten ej väsentligen höjdes, kunde — yttra motionärerna — ej det nödvändigaste konserveringsarbete å Stegeborgs slottsruin å av akademien såsom ofrånkomlig avsedd tid genomföras, utan stark risk föreläge, att det märkliga medeltidsslottet, ett av landets förnämligaste och ståtligaste fornminnen, sönderföle. Och ju senare restaureringsarbetet, i den omfattning akademien avsåge, vidtoges, dess svårare och framförallt dyrbarare måste det bliva. Det låge sålunda fara i dröjsmål ej endast ur arkeologisk utan även ur ekonomisk synpunkt.

Utskottet.

Den ifrågasatta höjningen med 8,600 kronor av anslagsmedlen till fornlämningsvård och undersökning sätter akademien i stånd att utföra på henne ankommande arbeten i samband med den beslutade ekonomiska kartläggningen av riket. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Den föreslagna omtäckningen av Vadstena klosterkyrkas yttre stödpelare, för vars utförande äskats ett anslagsbelopp av 12,000 kronor, synes böra bekostas med statsmedel. Enligt en detaljerad kostnads-kalkyl, som utskottet under hand erhållit från byggnadsstyrelsen, hava kostnaderna beräknats till 12,434 kronor, vartill dock komma kostnader för kontroll samt oförutsedda utgifter. Då kostnadsberäkningarna i vissa avseenden syntes utskottet hållna i överkant och då i desamma

också ingå en del arbeten, som icke avsetts med det av departementschefen förordade anslagsbeloppet av 12,000 kronor, anser sig utskottet böra föreslå, att till anordnande av takskydd för stödpelarna och i omedelbart samband därmed stående arbeten anvisas ett belopp av 11,000 kronor för nästa budgetår. Utskottets förslag innebär alltså en sänkning med 1,000 kronor av det av departementschefen för ändamålet ifrågasatta anslagsbeloppet.

Den föreliggande utredningen utvisar behovet av en höjning av de nu utgående anslagsmedlen till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken. Den av departementschefen föreslagna höjningen av dessa anslagsmedel med 6,000 kronor till 15,000 kronor synes emellertid icke tillräcklig. Anslagsmedlen i fråga, som under budgetåren 1933/38 utgått med allenast 9,000 kronor, utgingo under budgetåret 1932/33 med 10,000 kronor och dessförinnan med 20,000 kronor. Betydelsen av anslagsändamålet synes utskottet motivera en återgång till de anslagsförhållanden, som rådde före de av statsfinansiella skäl påkallade anslagsbegränsningarna, och utskottet förordar därför, att berörda anslagsmedel höjas med ytterligare 5,000 kronor utöver den av departementschefen tillstyrkta höjningen, alltså till 20,000 kronor. Om detta belopp anvisas, kan det av allt att döma trängande behovet av konserveringsarbeten å Stegeborgs slottsruin i högre grad beaktas än vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med (56,600 — 1,000 + 5,000 =) 60,600 kronor.

Utskottet, som i övrigt biträder Kungl. Maj:ts förslag, får således hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Björkmans m. fl. ovannämnda motion (I: 144), till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av 60,600 kronor.

Stockholm den 22 april 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÄSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson*, *Hansén*, *Asplund*, *Borell*, *Bergström*, *Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Andrén*, *Nilsson* i Fredriksfält och *Magnusson* i Kalmar; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson*, *Ward*, *Holmdahl*, *Weijne*, *Danielsson* och *Hansson* i Rubbestad.
